בס"ד

– העלון השבועי של קהילת מכון –

יגדיל תורה

גליון מספר: 77

פרשת תצוה

העלון מוקדש להצלחת נוחי
בן זהבה ויוסף דורון בן דזי

מאוד - 0542390375

דברים במחשבה
"הדור קבלו בימי אחשוורוש"

פתרון החידה הקודמת
דבר שנאכל בתערובת

החידה השבועית
ברכה על פירות אילני סרק

בגדים יפים

הרב יעקב דואני / רב במכון יגדיל תורה ומחבר הספר בית חם

פרשתנו ממשיכה לעסוק בענייני המשכן ובכלל זה הכהנים. הקב"ה מצוה את משה וְעָשִׂיתָ בִגְדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אָחִיךָ לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת, צריך שיהיה לכהנים ובראשם אהרן הכהן הגדול בגדים מיוחדים ולא יעבדו במקדש בבגדי חול.

נשאלת השאלה, הרי הָאָדָם יִרְאֶה לַעֵינַיִם וַה׳ יִרְאֶה לַלֵּבָב (שמואל א פט"ז), דהיינו, הקב"ה הוא לא כבשר ודם שמסתכל ומושפע מהחיצוניות אלא מהפנימיות, אז מדוע יש צורך שמשרתיו יתלבשו בצורה כזו מכובדת?

ובכלל מצינו בחז"ל חשיבות רבה לבגדי האדם, כמו שהגמרא (מסכת בבא קמא צא ע"ב) מספרת שרבי יוחנן קרא לבגדיו "מכבדיי", ורב חסדא כשהלך בין הקוצים הגביה את בגדיו בכדי שלא יקרעו, ולא חשש שמא ישרט גופו ויפצע, כי אמר: הפצע שבגופי, מעלה ארוכה ומתרפא, וזה, קרע הבגד, אינו מעלה ארוכה.

הרמב"ן מבאר שבגדים אלה שהכהן הגדול צריך ללבוש הם בגדי מלכות וכך היה מנהג המלכים להתלבש באותה תקופה ב: כתנת תשבץ, מעיל, מצנפת, אפוד וחושן, ציץ ועוד.

לפי פירושו, הכהן הגדול צריך בגדים מיוחדים בכדי לבטא את היותו מלך. ועל כך יש לשאול, הרי סוף סוף יש מלך לישראל בפני עצמו ואין הכהן הגדול משמש בתפקיד זה, אז מדוע הכהן צריך להתלבש כמוהו? ועוד קשה, שאפילו מלך ישראל האמיתי משה רבנו, כאשר שימש במשכן בשבת ימי המילואים הסתפק בחלוק לבן (מסכת ע"ז לד ע"א)?

פרשנים אחרים (רבינו בחיי, רבי יוסף בכור שור ועוד) מבארים שענין בגדים אלו זה לא בשביל הכהנים אלא בשביל הקב"ה שיהיה לו לכבוד לתפארת. אבל כבר הקשנו – מדוע הקב"ה צריך בכך?

המלבי"ם מבאר את הדברים בצורה מיוחדת. הוא מבאר כי אומנם היו בגדים חיצוניים אבל הם מרמזים על הבגדים הפנימים שילבשו הכהנים עובדי ה׳ "להלביש בם את נפשותיהם". הכהנים צריכים להתלבש במידות טובות ותכונות טובות שהם מלבושי הנפש. ובגדים אלה כתוב כי וְעָשִׂיתָ בִגְדֵי קֹדֶשׁ, משה בעצמו ולא האומנים משום

>> המשך הדבר תורה בעמוד האחרון<<

"הדור קבלוה בימי אחשוורוש"

הרב אמיר אזולאי/ רב במכון יגדיל תורה מחבר הספר על שלושה דברים

הקדמה:

כל חג מחגי ישראל הינו בעל הארה מיוחדת השבה ומופיעה מחדש כל שנה ושנה. חג פורים הינו חג מיוחד ועוצמתי. כמעט כל אדם ואדם מעלה חיוך רחב כאשר החג המופלא הזה מתקרב. ביום החג תחושה של שמחה עצומה מרחפת מעלינו, לא שמחה של הוללות ורוח שטות חלילה, אלא שמחה קדושה וטהורה מאין כמותה.

כל ילד רך בשנים יודע היטב להסביר מהו עניינו העמוק של החג המופלא. כל אחד ואחד מכיר היטב את סיפור המגילה, וחש הוא רגשי הודאה ושבח עצומים על "הרווח וההצלה" שהתרחשו לעמ"י בדורם של מרדכי ואסתר.

אולם חכמינו זיכרונם לברכה מלמדים אותנו מתוך התבוננות מדוקדקת במגילת אסתר, על עניין נוסף וחשוב לא פחות שארע בדור זה, שאף הוא בפני עצמו ראוי לעורר שמחה עוצמתית וגדולה כל שנה ושנה בעומק ליבנו.

במאמר זה נשתדל לעמוד מעט על עומק עניין זה אותו ביקשו חז"ל ללמדנו, וננסה להתבונן באמצעותו על בחינה נוספת המופיעה וניצבת בחג הפורים המעוטר בשמחה הטהורה.

כפה עליהם הר כגיגית:

בראש ובראשונה לפני שנתבונן במאורעות שאירעו בממלכה הפרסית בימי מרדכי ואסתר, נחזור לתקופה קדומה הרבה יותר, ראשית היווצרותו של עם הקודש למרגלות הר סיני. ראשית, נעיין בדברי חכמינו זיכרונם לברכה (מסכת שבת פח.) אודות המאורע המופלא הזה:

"ויתיצבו בתחתית ההר, אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא: מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כגיגית"

מלמדים אותנו חז"ל יסוד מהפכני שצריך להתבונן בו מעט; עמ"י קיבלו את התורה מתוך כפייה עמוקה. אולם מיד עולה שאלה כמו מאליה: מהי אותה כפיה שנכפו בה העם הקדוש? וכי לא רצו הם עד מאד לקבל את התורה כפי שביטאו הם באמירתם "נעשה ונשמע".

אולם הרב קוק זצ"ל (עין איה על מסכת שבת פרק ט' פסקה סט.) מתבונן כדרכו בעומקם של דברי חז"ל הללו ומלמד אותנו יסוד חשוב בנוגע לכפיית קבלת התורה על עם הקודש:

"היסוד הטבעי שבקדושה שמפעם בחזקה בנשמתן של ישראל, אינו מניח את היסוד של או הבחירה החפשית להתגלות בכל מילואה. ומאז עמדו רגלי אבותינו על הר סיני, אורות החיים הטבעיים שבקדושה מתגברים והולכים בגלוי, והתוכן החפשי של בחירת האדם עומדת היא בצורה עלומה, עד אשר רק בהשתערות רוח עועים של שכרות נוראה, אשר ליצרא דע"ז ביסודו, היה אפשר לצאת אל הפועל מין תואר של בחירה בישראל. ומפני הארס הגדול שהוכרח להתכנס עד כדי העמדת הבחירה המעשית במשקל ישר, היה הצורך של יצרא דע"ז להיות מרובה כ"כ בעז כחו"

מסביר הרב זצ"ל שכשעמדו העם הקדוש למרגלות הר סיני, התעלו הם למדרגות כה גבוהות עד כי מלכו של עולם התגלה אליהם בצורה עוצמתית מאין כמותה והותיר בהם רשמים עמוקים וחזקים שנחרטו בהם לדורות.

במהלך המעמד המופלא הזה, עמ"י "ראה את הקולות" ונחשף אל הקודש בצורה כה איתנה עד כי לא נותר שום מקום לבחירה החופשית. החשיפה אל הקודש הייתה כה עוצמתית עד כי האפשרות היחידה שעמדה לנגד עיניו היא לאחוז את הקודש בשתי ידיו, לקבל את התורה ולהתענג מפירותיה המתוקים.

לאחר המפגש העוצמתי הזה בין עמ"י לקוב"ה, נותר רושם חזק מאין כמותו בנפש העם, רושם שנשאר חקוק בליבו זמן רב.

אלא שכאן מתעוררת בעיה קשה. כידוע השי"ת ית' ברא את האדם בעולם על מנת להיטיב לו בתכלית ההטבה. וכך, כאשר האדם יבחר במעשי המצוות והקודש, אזי יקנה הוא מעלה עליונה. אולם על מנת שהאדם יזכה בטובה הגדולה ויחוש תענוג גדול בהשגתה השלימה, נתן לו הקב"ה את הרצון החופשי. כך, יוכל האדם לבחור מרצונו האם חפץ הוא בדרכי הקדושה או בהפכה המר. כך יצליח האדם לקנות קניין עצמי של קדושה וטהרה ולהשיג כראוי את תכלית ההטבה השלימה. (להרחבה עיין דרך ה'

לרמח״ל ח״א, ובתחילת הספר דעת תבונות).

אולם כאמור במציאות הקדושה שהתרחשה למרגלות הר סיני לא הייתה כל אפשרות לעמ״י להביע את יכולת הבחירה שלהם. החשיפה אל מעלות הקודש הייתה כה עוצמתית עד כי לא עלתה על דעתם כל בחירה אחרת מלבד קבלת התורה ברצון. וכך, עם תחושת הרוממות שאינה מותירה מקום לבחירה חופשית, נשארו ישראל אף לאחר המעמד הקדוש.

אולם רצה השי״ת לקיים בהם במידת מה את יכולת הבחירה, ולכן יצר מעין אפשרות מצומצמת יחסית של בחירה אנושית בטוב המוחלט. לשם כך, אפשר להם השי״ת לממש את רשמי הקודש שנחקקו בליבם בדרכי העבודה זרה. הגביר הוא את יצר העבודה הזרה וע״י כך אפשר להם לבחור בין עבודת ה׳ לעבודה האחרת, וע״י כך, הותיר להם את יכולה הבחירה החשובה, אם כי בבחינה מצומצמת בלבד.

קבלת התורה מחדש:

אולם כל האמור עד כה נכון הוא בנוגע לדור הסמוך לקבלת התורה ומעמד הר סיני, שרגשות קודש אדירים הציפו את מוחו וליבו ולא הותירו מקום נכבד ליכולת הבחירה.

אולם מורים לנו חז״ל (שבת, שם) שהמציאות הזו התהפכה לחלוטין:

״אמר רבא: אף על פי כן, הדור קבלוה בימי אחשורוש. דכתיב קימו וקבלו היהודים, קיימו מה שקיבלו כבר״

מורה לנו רבא, שלמרות שבמעמד הר סיני קיבלו עמ״י את התורה מתוך כפיה, בדורם של מרדכי ואסתר שבו וקבלו אותה מרצון. אולם צריכים אנו להבין מדוע. מהי הסיבה שגרמה לשינוי פנימי בנוגע ליכולת הבחירה החופשית, עד כי בדורם יכלו הם לבחור בקדושה ולקבל את התורה מרצון גמור?

נעיין בתשובתו של הרב קוק זצ״ל (עין איה שם) לשאלות הנכבדות הללו:

״הירידות הכלליות גרמו אח״כ החלשה רבה להארתה של טבעיות הקודש, ובימי אחשורוש, אחרי שקדמו הנפילות המאוחרות של השתחויית הצלם וההתנאות מסעודתו של אותו רשע, כל אותם התוכנים הזרים שחדרו בישראל, גרמו האפלה להאור של הקדושה הטבעית, גניזת אורה במחבואיה של הנשמה, מבלי להגלות בהופעת כחה. וזו גופא היתה עצת ד׳ עמוקה, כדי שתהיה אפשרות לכח הבחירה השקולה לצאת אל הפועל בפעולתה. וזה נעשה אח״כ לטובה אחרי התשובה שבאה ע״י גזירתו של המן, שהונח מקום לפעולה בחירית, הבאה מהכרעה חפשית שבנשמה, לפעול את פעולתה. וכאן נתקיים בפועל, בתור אישור וקיום, בהוצאה מן הכח אל הפועל בתוכן רצוני, ששייך בו קיום לקיים את המצווה מאז, אשר מני אז היה בתכונה של קבלה עצמית, חטיבה של מהותיות קבועה, שאין בה מילוי היסוד של חופש בחירי, וכעת קיימו מה שקבלו כבר.״

דורם של מרדכי ואסתר, הופיע על במת ההיסטוריה לאחר גלגולים רבים שעבר עם הקודש. ירידות רוחניות רבות שהשתקפו ע״י השתחוויה לצלם, ולקיחת חלק בסעודתו של אחשוורוש שמן הסתם לא תאמה לאופי היהודי בלשון המעטה. החדירו ישראל אל קרבם דעות זרות ומנהגים קלוקלים שאינם עולים בקנה אחד עם אור הקדושה והטהרה.

הירידות הרבות הללו יצרו מעין ריחוק בין העם הקדוש לצור מחצבתו, עד כי רשמי הקודש שהיו שרויים בליבם בעקבות מעמד הר סיני הקדוש כבר נעלמו באופן גלוי, וכמעט לא נכחו בתוכם. המצב הנורא הזה, הצימאון הרוחני המייבש, אפשר מציאות של בחירה חופשית שקולה. אינם היו מבוסמים עוד באור הקדושה העליונה שלא הותירה מקום לבחירה מושכלת.

וכך, לאחר הנס הגדול וההצלה העוצמתית שארעה בדור זה מספרת לנו המגילה שהיהודים ״קימו וקיבלו״- קיימו הם מחדש את מה שקיבלו מדורי דורות במעמד הר סיני. כעת, לאחר ההתרחקות הגדולה מאור הקודש המסנוור יכלו הם לקבל את התורה ואורחות הקודש מחדש מתוך רצון אמתי ומושכל, שאין בו שום הכרח.

בחינה נוספת בשמחת הפורים:

נמצא, שמלבד השמחה הגדולה השורה בקרבנו על עצם הנס הגדול שהתרחש בימות הפורים, ישנה שמחה נוספת ועוצמתית לא פחות- שמחה על קבלתה המחודשת והעליונה של תורת אומתנו ואורחות הקודש של עם ישראל. כפי שמתאר זאת הרמח״ל (דרך ה׳, ח״ד פרק ח׳) בהרחבה:

ענין חנוכה ופורים הוא להאיר האור המאיר בימים ההם, כפי התיקונים שנתקנו בם... ופורים - לענין הצלתם של ישראל בגלות בבל, וחזרת קבלת התורה, שחזרו וקבלו עליהם לעולם, כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (שבת פח א): ״הדור קבלוה בימי אחשורוש״.

אם כן, בחג הפורים הקרוב, נשתדל להסב את ליבנו אל שמחה נוספת מלבד שמחת הנס הגדול. נשתדל לשמוח בכל ליבנו על קבלת התורה המחודשת והשלימה שארעה בדור זה.

ברכה על פרי שנאכל בתעורבת

הרב מאור תורג'מן / יו"ר מכון יגדיל תורה

פרי שגדל על העץ אך רוב בני אדם אוכלים אותו על ידי תערובת מה יברך עליו?

המ"ב (פב) ביאר שנזגביל אינו פרי אלא הוא שורשים מן העץ ומתחת הקרקע, ופלפלין אע"פ שהם גדלים על האילן מ"מ מכיון שנוטעים אותם על דעת שיתייבשו ואוכלים רובן שחוקין בתערובת כתבלין, ורק לפעמים אוכלים אותן לבדן- לכן היה ראוי לברך עליהם שהכל כמו קורא בסימן רד, אך מ"מ מכיון שמעט מהן נאכלים ברטיבותן ועל דעת כך קצת מן האנשים נוטעים אותן לכן ברכתן בורא פרי האדמה.

והלכה ברורה (מט) כתב שהאוכל דברים הגדלים על העץ שדרך רוב בני האדם שלא לאוכלם בפני עצמם אלא בתערובת דברים אחרים, אבל מיעוט בני אדם אוכלים אותם בפני עצמם כגון פלפלים לחים או זנגביל לח- מברך עליהם בורא פרי האדמה.

עוד כתב בהלכה ברורה שמיני ירק המצויים בימינו ונקרים פלפל בין פלפל רחב ומתוק, ובין פלפל דק וארוך וטעמו חריף הגדל על העץ- ברכתם אדמה.

אדם שמסופק ואינו יודע מה לברך על פרי מה יעשה:

הרמ"א פסק: "ואם הוא מסופק בו אם הוא עיקר הפרי או לא, בפה"א; ואם אינו יודע מה הוא, מברך שהכל".

המ"ב (פד) ביאר שמדובר באדם שלמד הלכות ברכות אך אינו יכול לברר, אבל מי שלא למד לא יאכל עד שילך אצל חכם ללמדו ברכות. ובהלכה ברורה(נ) כתב שמה שנאמר על הכל אם אמר שהכל ניהיה דבר ויצא זה דוקא בדיעבד אבל לכתחילה אצנו רשאי לאכול עד שילמד ההלכות

המ"ב (פה) ביאר שהטעם שיברך אדמה במקרה שהוא מסופק אם עיקר הפרי זה משום שאף אם הוא פרי העץ יצא בדיעבד בברכת פרי האדמה וכמבואר בסימן ר"ו. וביאר שברכת שהכל יברך כשיש לו ספק שמא המין ברכתו שהכל.

שאלת השבוע

כתוב דין ברכה על פירות של אילני סרק ומה המקור לכך?

ר' מנחם כץ—זכה בשובר לרכישה בקורסים של 100 ש"ח

את הפתרונות יש לשלוח למייל או לוואטסאפ של המכון עד יום רביעי

myagdiltora@gmail.com / 0542390375

מזל"ט ואיחולים

העלון מוקדש לרפואת חנה אזולאי בת סוליקה

ולעילוי נשמת מסעוד בן עיישה ושרה בת חנה

ודוד רחמים בין עישא ואברהם ז"ל

ניתן לשלוח מזל"ט או איחולי ברכה למייל או לוואטסאפ של המכון עד יום חמישי.

>> המשך הדבר תורה מעמוד השער >>

שהוא צריך ללמד אותם תורה ודרך ארץ לתקן את הנפש ואת המידות שלהם באופן שיעלו מעלה וילבשו הוד והדר פנימי.

וכאשר יש לאדם מידות טובות אז גם לבושו הגשמי נעשה טוב, וכמו שאמר שלמה המלך ב'אשת חיל' (משלי לא):

שֶׁקֶר הַחֵן וְהֶבֶל הַיֹּפִי אִשָּׁה, יִרְאַת ה' הִיא תִתְהַלָּל

וניתן לבאר שמשמעות פסוק זה שיופי הוא דבר שלילי לגמרי ולא נצרך, אך מבאר הגר"א בספרו קול אליהו, שהכוונה שחן ויפי כשלעצמם הם לא טובים כי עלולים להחטיא את האדם (כמבואר במסכת נדרים נ ע"ב לגבי רבי יהושע בר חנניה ובת קיסר), אבל אם משתמשים בזה לשם שמים אז ניתן להתהלל בו ולשמוח בו.

לפי זה, ניתן להסביר גם את מעשה רבי יוחנן ורב חסדא בגמרא, כאשר רבי יוחנן קרא לבגדיו "מכבדיי" הוא לא התכוון ללבושים החיצוניים אלא על תיקון המידות הפנימיות, והם אלה שמכבדים ומרוממים את האדם, וכן רב חסדא הרים את בגדיו לבל יפגעו מהקוצים למרות שגופו נשרט, הכוונה שתיקן את מידותיו למרות שע"י זה גופו 'נשרט' וחווה קושי שלא התקיימו תאוותיו הגשמיות.

יהיה רצון שנזכה 'להתלבש' במידות טובות וכך נזכה להיות לכבוד ולתפארת!

שבת שלום!